

Dos prestigiosos periodistes, Carl Bernstein i Marco Politi, acaben de publicar un llibre que aporta nombroses dades sobre l'obscura col·laboració entre l'administració Reagan i Joan Pau II amb l'objectiu d'esfondrar l'aleshores monolític bloc comunista.

L'aliança secreta per a destruir l'Est

El president nord-americà Ronald Reagan definia la Unió Soviètica com "L'imperi del mal". El papa Joan Pau II comparava el bloc comunista amb "el maligne". Tots dos van acabar coincidint i formant una aliança secreta que facilitaria l'ascens del sindicat Solidaritat a Polònia, la destrucció del mur de Berlín i la caiguda del règim soviètic.

es va produir aquest suport, com el Vaticà i la CIA van col·laborar estretament per conspirar contra el general Jaruzelsky o com es van mobilitzar les jerarquies catòliques locals en diversos països de l'òrbita soviètica per minar el poder comunista, són capítols fins ara inèdits, sobre els quals hi ha hagut sempre una llosa de silenci.

La investigació ha estat possible

gi, i Marco Politi, des de Roma, on es pot vanagloriar de ser un dels màxims especialistes en els secrets del Vaticà, han aconseguit elaborar, en 476 pàgines, tota una tesi plena de dades objectives facilitades per nombrosos protagonistes del fascinant període entre 1982 i 1991 quan Mikhaïl Gorbtxov s'acaba desgastant i amb ell desapareix la Unió Soviètica. La investigació ha portat els autors a entrevistar-se amb ex-espies i estrets col·laboradors dels ex-dirigents polítics i religiosos de Polònia, Rússia, Washington i el Vaticà, on han estat molts els pertanyents als cercles íntims del papa els qui han col·laborat amb els autors que han respectat escrupolosament l'anonimat dels confidents. Bernstein i Politi afirmen també que tenen en el seu poder documents secrets del KGB, la CIA i el Vaticà on es ratifica la tesi de l'aliança secreta entre Reagan i Joan Pau II.

Sigui com sigui, la tesi dels autors és que en els començaments de l'administració Reagan, aquest va comprendre aviat que comptar amb la carismàtica figura d'un líder polonès oposat frontalment al règim comunista de Varsòvia podia crear la primera fissura important en el bloc de l'Est.

Ronald Reagan, va adonar-se del poder de Joan Pau II, quan aquest va aconseguir reunir el 1979 en el primer viatge a Polònia centenars de milers de conciutadans. La demostració va ser tan espectacular que Reagan va quedar impressionat i va enviar el director de l'agència d'espionatge nordameri-

Els EUA van lliurar molts documents secrets al Vaticà que relacionaven l'església de llatinoamèrica amb la ideologia marxista.

Reagan i Joan Pau II, reunits a Fairbanks, Alaska, al febrer de 1984.

Ambdós compartien el somni de la fi del comunisme.

Un llibre publicat fa dues setmanes als Estats Units *His Holiness: John Paul II and the Hidden History of Our Time* (Sa Santedat Joan Pau II i la història oculta del nostre temps), manté una tesi que si bé no és nova, aporta importants elements d'anàlisi del fascinant període històric previ a la destrucció dels règims comunistes.

Dades fins ara inèdites. Que Joan Pau II va jugar fort la carta del seu origen polonès per ajudar el sindicat Solidaritat de Walesa era una qüestió ja coneguda, però com

gràcies a la immensa tasca feta per dos grans periodistes del vell i nou continent. D'una banda, el nord-americà Carl Bernstein guanyador amb Bob Woodward del Premi Pulitzer per haver tret a la llum el cas Watergate. A l'altre costat, Marco Politi, un dels periodistes més prestigiosos d'Itàlia. Politi, ha cobert la informació vaticana per als diaris *La Repubblica* i *Il Messaggero* durant dinou anys i ha exercit durant sis anys com a corresponent a Moscou.

Carl Bernstein, que viu a Nova York envoltat d'una aura de presti-

Capellans espies de l'Est

Si bé el Vaticà –com demostra la tesi del llibre de Bernstein-Politi– va treballar a fons per desestabilitzar el règim comunista polonès, també des de l'Est es va aconseguir crear una xarxa de capellans espies que treballava per al Pacte de Varsòvia.

Cornelia Bull, portaveu de l'Oficina Gauck, creada després de la unificació alemanya per estudiar els documents de la Stasi –l'antiga policia secreta de la RDA– va declarar la setmana passada al diari polonès *Trybuna*: “En els arxius del Ministeri de Seguretat de l'Estat de la República Democràtica Alemanya hem trobat documents que demostren que almenys alguns sacerdots instal·lats al Vaticà informaven al servei secret polonès”.

L'espionatge polonès –segons Bull– utilitzava sacerdots contraris a la política de Joan Pau II per informar a les autoritats comunistes dels moviments de suport al sindicat Solidaritat de Lech Walesa, les entrevistes del pontífex amb elements opositors i alguns moviments en comptes bancaris destinats a ajudar les activitats anticomunistes en països de l'òrbita soviètica. L'espionatge polonès s'encarregava a la vegada de facilitar totes aquestes dades als diferents membres del Pacte de Varsòvia quan hi havia temes de l'interès del país afectat.

“En els documents disponibles –acaba afimant Cornelia Bull– no es cita cap nom de l'agent que treballava a la Santa Seu per la seguretat polonesa, però podem estar segurs que es tracta de dades fidedignes”. V. L.

cana, la CIA, William Casey a fer una delicada missió al Vaticà.

Casey, un catòlic convençut que, segons comenta el llibre, viu envoltat de figures de la Mare de Déu, es va unir amb el papa en la pregària. Després li lliuraria la fotografia captada per un satèl·lit nord-americà on es podia veure la figura vestida de blanc de Karol Wojtyła envoltat d'una multitud a la plaça de la Victòria de Varsòvia.

La fotografia va servir al director de la CIA per iniciar una bona relació amb el papa i segellar en aquella reunió secreta un pacte per provocar el canvi polític més espectacular dels nostres temps. Fins a sis vegades més es reunirien William Casey i Joan Pau II en secret. A través seu o d'altres enviats, el cap de l'església catòlica va rebre informacions d'alt nivell no solament sobre Polònia sinó també sobre altres temes d'importància per a la política vaticana. El nou papa, coincidí moltes vegades amb l'onada de conservadorisme defensat per la Casa Blanca.

Un exemple clar d'aquesta col·laboració són els informes que els Estats Units van enviar periòdi-

cament al pontífex sobre capellans i membres de la jerarquia de l'església que actuaven en moviments a Llatinoamèrica que Washington sempre relacionava amb la ideologia marxista.

Joan Pau II i Ronald Reagan compartien el mateix somni de la fi del comunisme, un somni que van veure finalment acomplert. La paradoxa en aquests difícils últims mesos pel papa és de tota manera que a Polònia els comunistes –que ell va contribuir a destruir– han recuperat el poder en les últimes eleccions presidencials.

La sintonia entre el més important cap del món polític i el dirigent religiós més internacional havia de provocar una convulsió internacional que començà a Polònia però aviat s'estengué a tots els països satèl·lits de Moscou.

A més de William Casey, un altre protagonista de l'època, el gruxut ambaixador dels Estats Units, Vernon Walters –segons els investigadors– es va reunir diverses vegades al Vaticà amb Joan Pau II. Aquest també va mostrar al papa imatges recollides per satèl·lits nord-americans de moviments de

L'ascensió de Wojtyła al papat no va ser una casualitat, segons molts coneixedors dels secrets vaticans.
Al Kremlin, la seva elecció va ser considerada una provocació occidental.

Ambient de fi de regnat?

L'última hospitalització de Joan Pau II a la Policlínica Gemelli de Roma, envoltada d'una polèmica sobre si es tractava o no d'una simple apendicitis, ha creat en els mitjans de comunicació internacionals un clima de fi de regnat.

La veritat és que en moltes instàncies de la jerarquia de l'església s'ha iniciat una batalla per la successió no exempta de crueltat. Les famílies de l'Opus Dei, els jesuïtes, conservadors i progressistes, han començat la guerra bruta per obtenir la influència necessària i aconseguir el consens del Col·legi Cardenalici per quan es produeixi el fatal desenllaç. De tota manera, en l'entorn més íntim del papa polonès es respira normalitat i els projectes de futur no semblen indicar que s'hagi iniciat una dinàmica final.

Els rumors d'aquests últims dies sobre la possible renúncia de Joan Pau II fan riure en els cercles que tenen accés a les confidències del pontífex. La personalitat del papa descarta totalment —diuen— aquesta possibilitat.

Són cinc els homes que formen el grup privilegiat que conforma l'aparell de màxima confiança: el cardenal italià Angelo Sodano, secretari d'estat i "ministre d'afers estrangers" de la Santa Seu; monsenyor Giovan Batuísta Re, italià responsable d'afers interns; monsenyor Jean Louis Tauran, francès, secretari per les relacions amb els estats; monsenyor Leonardo Sandri, argentí, secretari d'afers generals (relacions amb la cúria) i monsenyor Claudio Maria Celli, el sots-secretari italià. Després cal afegir a la llista el conseller a l'om-

bra, el pare Stanislaw Dziwisz, polonès, secretari privat del papa; el cap de l'oficina de premsa vaticana, l'espanyol Joaquín Navarro Valls, membre de l'Opus Dei; el també espanyol Eduardo Martínez Somalo, ex-substitut i pròxim també a l'Opus; el cardenal Jan Schotte, secretari general de Sínode, i finalment el cardenal Rosario José Castillo Lara, veneçolà, encarregat de la gestió del patrimoni de la Santa Seu.

ARKIU / EFE

Joan Pau II va ser ingressat a la Policlínica Gemelli el 6 d'octubre prop passat. La malaltia del pontífex ha accentuat la lluita pel poder al Vaticà.

la persecució d'intel·lectuals (en particular Galileu), en la colonització d'Amèrica i durant l'holocaust jueu.

Joan Pau II, en l'últim període del seu papat —iniciat el 1978— pretén moderar les crítiques per la seva acció conservadora i evitar així que el pròxim Conclave acabi elegint un papa de tendència oposada.

Altres projectes són visitar Cuba, Sarajevo, i fer un periple per les terres recorregudes per Abraham i Moisès a través d'Egipte i el Mont Sinaí fins a Damasc. Sommia a organitzar una trobada entre cristians de totes les confessions a Betlem (Cisjordània) i un altre entre cristians, hebreus i musulmans a Jerusalem. Tot plegat, propostes de futur que no indiquen que l'entorn del papa visqui un clima de fi de regnat. **V. L.**

tropes soviètiques cap a Polònia. Walters va informar el cap de l'església catòlica del suport econòmic i logístic al sindicat Solidaritat (en forma de milions de dòlars, material d'impremta per publicar pamflets, informes facilitats a Walesa sobre les autoritats comunistes, etc.). Aquesta col·laboració de Washington amb el moviment opositor que encapçalava l'electricista de les drassanes de Gdansk, s'incrementà espectacularment quan el govern polonès va imposar la llei marcial el desembre del 1981 i va arrestar nombrosos dirigents del sindicat.

L'estratègia del gabinet de Reagan per separar Polònia del bloc de l'Est, va rebre el suport incondicional del Vaticà, que col·laboraria amb la mobilització de nombrosos capellans i el mateix primat de l'església catòlica a Polònia, el cardenal Jozep Glemp, un íntim del papa Wojtyla, que l'acompanyaria en nombrosos viatges, entre ells el primer fet a Espanya.

Polònia va ser la prioritat en la política exterior de Reagan per debilitar el bloc comunista. La mateixa ascensió de Wojtyla al papat no va ser del tot una casualitat, segons han afirmat molts coneixedors dels secrets més ben guardats del Vaticà. Sigui com sigui, al Kremlin —segons afirmen Bernstein i Poli— l'elecció d'un papa polonès va ser considerada una provocació occidental. El mateix Mikhaïl Gorbaxov, que aleshores era membre del Politburó Soviètic i del secretariat per l'agricultura del Comitè Central del PCUS, una dècada després va escriure que el papa havia representat un paper fonamental en els canvis a l'Europa de l'Est. La hipòtesi que l'ordre d'assassinar el papa, a través d'una operació coordinada amb les autoritats de Bulgària, va sorgir de Moscou cada cop és més versemblant.

L'atemptat protagonitzat pel turc Alí Agca el 13 de maig del 1981 a la plaça de Sant Pere del Vaticà forma part dels secrets millor guardats de la història contemporània. Però diversos serveis d'intel·ligència occidentals i el mateix Mossad israelià semblen tenir proves que les ordres d'assassinar Joan Pau II,

van sortir del Kremlin, i probablement del mateix Brèjnev. El cop militar polonès del 13 de desembre d'aquell any contra la revolució obrera i nacionalista polonesa era la culminació de l'antagonisme, cada cop més profund, entre la societat polonesa i la dictadura totalitària imposada per Stalin en el marc del repartiment de zones d'influència consagrat a Ialta. De tota manera, alhora la decisió representava l'últim intent de Moscou per evitar una "normalització" a l'estil d'Hongria o Txecoslovàquia que el 1956 i el 1968, respectivament havien viscut les seves "primaveres". L'operació contra un dels instigadors de la "subversió" a Polònia, l'atemptat al papa, havia fracassat, i es pretenia amb l'ús de la violència anorrear per sempre la força dels 10 milions de militants que tenia Solidaritat.

Joan Pau II no ha volgut mai saber res de l'anomenada "pista búlgara" en l'atemptat del 1981, ni va voler rebre Bernstein i Politi al Vaticà, conscient que una investigació profunda acabaria relacionant l'antiga URSS amb l'intent de magnicidi, i podia provocar una forta crisi internacional.

La tesi dels autors del nou *best-seller* nord-americà publicat per l'editorial Doubleday ha estat considerada per molts protagonistes de l'època com una fabulació, mentre que d'altres callen o confidencialment donen suport a les teories de Bernstein-Politi. Bernstein, ja havia avançat en un article publicat el 1992 a la revista *Time* l'existència de l'aliança secreta entre el papa i Reagan, però va ser ridiculitzat aleshores pels antics dirigents de Solidaritat.

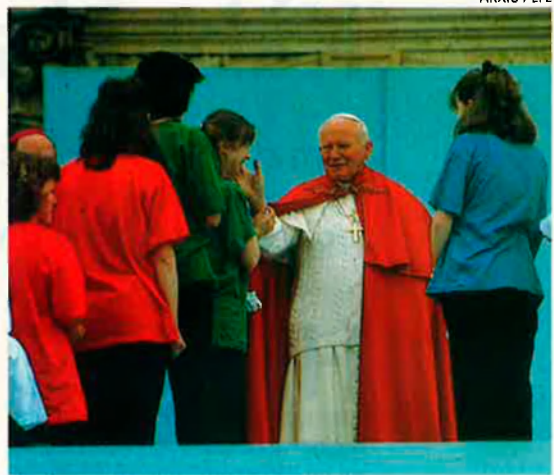
Documents a l'abast del públic. De tota manera, ara, els dos periodistes han pogut consultar alguns papers, gràcies al Freedom of Information Act, que permet en certes condicions l'accés del públic a documents de l'administració nord-americana. Gràcies a aquests documents s'ha pogut establir una comparació de dades amb carpetes aconseguides dels arxius del Politburó

Tot i això, els detractors del nou

llibre han estat sobretot els especialistes vaticanistes nord-americans. Un d'aquests, George Weigel, autor d'un assaig sobre el paper de l'església en la fi del comunisme i que prepara una biografia de Joan Pau II per l'editor Harper Collins, estima que "la hipòtesi del llibre de Bernstein i Politi és una exageració que deforma la singularitat dels temps d'ebullició històrica viscuts per Karol Wojtyła".

Però ha estat Jonathan Kwitny, ex-periodista del *Wall Street Journal*—qui treballa també en una biografia del papa— qui ha anat més lluny: "tot el llibre és simplement ficció", ha declarat en una entrevista al *New York Times*.

Cal aclarir que si bé Bernstein i Politi no han pogut mai parlar directament amb Joan Pau II, tant Weigel com Kwitny han obtingut entrevistes amb el papa per elaborar les seves biografies, aparentment poc crítiques. Desacreditar

els autors d'un llibre polèmic però molt ben treballat, sembla, doncs, la millor estratègia per crear expectació al voltant de les noves biografies que ells aviat treuran al mercat. El lector—com sempre—tindrà l'última paraula.

Vicenç Lozano

Reagan va adonar-se del poder de Joan Pau II per la capacitat de mobilització que tenia a Polònia. La seva figura va crear fissures al bloc de l'Est.

fundació
BANCAIXA

**Del 14 al 20
d'octubre.**

AGENDA

14 Dilluns Presentació llibre

"La financiación de las Comunidades Autónomas y corresponsabilidad fiscal"

Dirigit per José Manuel García-Margallo,

Ílvaro Méndez de Vigo y Vicente Martínez-Pujalte.

Sala Sorolla a les 19'30 hores.

15 Dimarts Conferència

"Modelos actuales de creación de empleo"

Vicenç Navarro.

Catedràtic de Polítiques Públiques a la Universitat

Pompeu Fabra i a la Hopkins University (USA).

(En col·laboració amb la Fundació Ètnor).

Sala Sorolla a les 19'30 hores.

IV Encontre Internacional sobre Serveis Socials.

"Exclusión e Intervención social"

Informació i bases en el Centre Cultural Bancaixa.

Quota d'inscripció: 10.000 ptes. fins al 20 d'octubre;

15.000 ptes. des del 20 d'octubre.

II Curs per a Jòvens Emprenedors.

Informació i bases en el Centre Cultural Bancaixa.

Termini de presentació: del 15 al 25 d'octubre de 1.996.

CENTRE CULTURAL

Plaça de Tetuán, 23 • Telf: (96) 387 58 64 • 46003 València